

rentem, huiusmodi, Rusticus quidam cum sensisset minui uinum in dolio conditum, admiratus quid esset rei, circumspicere coepit, num qua rima extillaret liquor, ubi nihil eiusmodi comperisset, perguit uicinos in suspicionem apud sese uocare, ne sese absente uas relinerent, uinumq; potirent. Obsignat itaq; diligenter dolium ad opus exiturus. At reuersus signis illæsis, uinum nihilominus imminui uidet. Tum uero fortunam agricolarum deplorare, quibus non in uire solum, ueruetiam in doliis calamitas præsto esset. Ad extremum exhausto dolio hydrus in imo repertus est, uini potor. Ea res in uulgi iocum abiit. Admonet Plinius libro decimo, capite septuagesimo secundo, serpentes quanq; exiguo indigeant potu, tamen uinum cum est occasio, præcipue appetere. Adagium ipsum haudquaq; inelegans, nec aspernandum. Quod si quem nihil mouet, recēs author, licebit usurpare, cū quis occulta calamitate premitur, causa atq; authore non extante. Aut cum diuturni mali tandem author deprehenditur.

E Massylia uenisti.

XCIX.

Εκ μαυλιᾶσ' ἦκας, id est, E Massylia uenisti. Suidas ait dici solitum de iis, qui cultu parum uiris decoro uterentur. Quod Massylienses luxu perdit, muliebrem fermè in modum ornarentur, comis unguento delibutis, capillisq; religatis. Huic affine quod refert Athenæus in Dipnosophistarū libro duodecimo, πλῆθει αἰσ' εἰς μαυλιᾶσ', Cuius nos alibi mentionem fecimus, & quid super hoc sentiremus explicuimus.

Tibicines mente capti.

C.

Athenæus libro Dipnosophistarum octauo, prouerbio iactatum scribit apud præcos, Tibicibus nihil esse mentis, λόγος γὰρ παλαιός, ὡς ὅτι, αἰσθητὴ μὲν αὐλητικῆι θεοὶ νόον οὐ κτέφουσιν, ἀλλ' ἔμα τῷ φρονῶν χ' ὡ νόος ἐκπέταται, id est, Dicitum enim est peruestitum, quod Dii tibicinibus nunquam mentem inseruere, sed simul ac flarint, auolat ilico mens. De hoc hominum genere plura diximus in prouerbio, Tibicinis uitam uiuis.

Chiliadis tertiæ finis.

ERASMI ROTERODAMI CHILIADIS QUARTAE CENTVRIA PRIMA.

Dulce bellum in expertis.

Prouerbum primum.

T elegans cum primis & multorum literis celebratum adagium est, γλυκὺς ἀπειρῶ πόλεμος, id est, Dulce bellum in experto. Sunt quædam in rebus mortalium, quæ quantum habeant discriminis ac malorum, non intelligas, nisi facto periculo. Dulcis in expertis cultura potentis amici. Expertus meuit. Bellares & splendida uidetur, inter aulicos obambulare proceres, in regis uersari negociis, at senes, quibus usu penitus cognita res est, ab ea felicitate libenter abstant. Suaue uidetur, amare puellas, sed iis qui nondum senserunt, quatum amori in fit amari. Ad eundem item modum accommodari poterit, ad quoduis negocium multo cum periculo, multisq; coniunctum malis, quod nemo uelit capessere, nisi iuuenis, & rerum imperitus. Si quidem Aristoteles in Rhetoricis hanc adfert causam, cur iuuenta sit audacior, contra senecta timidor, quod illis imperitia rerum confidentiam pariat, his multorum experiētia malorum, timiditatem & contationem. Quod si quicquam est in rebus mortalium, quod contanter aggredi conueniat, imo quod oporteat modis omnibus fugere, deprecari, propellere, certe bellum est, quo non alia res uel magis impia, uel calamitosior, uel latius perniciofa, uel hærens tenacius, uel tetrior, & in totum homine indignior, ut ne dicam Christiano. At dictu mirū, q̄ hodie passim, q̄ temere, q̄ quauis de causa, suscipitur, q̄ immaniter ac barbarice geritur, non tantum ab Ethnicis, uerumetiam à Christianis, nec prophanis modo, uerumetiam à sacerdotibus & episcopis, nec solum à iuuenibus & imperitis, uerumetiam à senibus, & toties expertis, nec à plebeis tantum & uulgo natura mobili, sed potissimū à principibus, quorum officium erat, temerarios stultæ multitudinis motus, sapientia, rationeq; componere. Neq; desunt Iureconsulti ac Theologi, qui ad ista tam nefaria, faces admouent, & frigidam (quod aiunt) suffundunt. Quibus rebus fit, ut nunc bellum a deo recepta res sit, ut demirentur homines, esse cui non placeat. A deo probata, ut impium ac penè dixerim, hæreticum sit, improbasse rem tantam omnium, ut sceleratissimam, ita miserissimam quoq;. At quanto iustius erat illud demirari, quis malus genius, quæ pestis, quæ intemperia, quæ Furia, primū in hominis mentē im miserit, rem usque a deo beluam, ut placidū illud animal, quod natura paci beneuolentiæq; genuit, quod unum omniū

hic est in ap. 2 F.
debet in man.

mm ii

ADAGIORVM

saluti prodidit, tam ferina uelania, tam insanis tumultibus in mutuam rueret perniciē. Id quod magis etiam admirabitur, quiscuis animū à uulgo receptis opinionibus, ad ipsam rerū uim & naturam perspicendam conuerterit, ac seorsim hinc hominis imaginem, hinc belli simulachrē uere philosophicis oculis aliquantisper contempletur. Primū igitur, si quis habitū modo figuramq; corporis humani consideret, non protinus intellecturus est naturā uel potius deū, animal hoc non bello, sed amicitiae, non exitio, sed salutis, non iniuriae, sed beneficentiae genuisse. Nam caeterorū animantium unum quodq; suis instruxit armis. Taurorū impetus armauit cornibus, Leonum rabiem unguibus, Apris fulmineos affixit dentes. Elefantos praeter cutem & molem, promuscide quoq; tutatus est, Crocodilū cutis uelut laminis communit, Delphinis teli uice pinnas addidit, Histricē spinis, Ralam aculeis defendit, Gallis calcar addidit. Alia testis alia corio, alia cortice cōmuniuit. Sunt quorū incolumitati, pernicitate prospexit, ueluti Colūbis. Sunt rursus, quibus uenenū teli uice tribuit. Addidit his speciem tetrā ac beluinā, addidit oculos truces, uocis stridorem. Inseuit natiua quaedā diffidia. Solū hominem nudū produxit, imbecillem, tenerū, inermem, molissima carne, cute leui. Nihil usquā in membris, quod ad pugnam, aut uiolentiam datum uideri possit, ut ne dicam interim, quod caetera ferē, statim, ut nata sunt sibi sufficiunt ad uitam tuendam, solus homo sic prodit, ut multo tempore totus à subsidio pendeat alieno. Nec dari nouit, nec ingredi, nec cibū capere, uagitu tantum implorat opem, ut uel hinc conici possit, solū hoc animal totū amicitiae nasci, quae mutuis officiis & coit, & cohaeret potissimū. Proinde natura uoluit hominem uitae munus, non tam sibi q̄ beneuolentiae acceptum ferre, quo uidelicet intelligeret sese gratis esse dicatū, ac necessitudini. Tum speciem dedit non terram & horridam, uti caeteris, sed mitē ac placidā, amoris, ac beneuolentiae notas pra se ferentem. Tribuit oculos amicos, & in his animi signa. Dedit brachiorū sinus ad complexū. Dedit osculi sensum, quo ceu copularentur, & sese contingerent animi. Vni risum attribuit, alacritatis indicium. Vni lacrymas clementiae & misericordiae symbolū. Quin & uocem dedit, non minacem & horrendam, sicuti beluis, sed amicam & blandā. Nec his contenta natura, sermonis & rationis usum uni tribuit, quae quidem res ad prarandam & alendam beneuolentiam in primis ualet, ne quid omnino per uim inter homines gereretur. Inseuit odium solitudinis, amorem sodalitatē. Indidit penitus beneuolentiae semina. Fecit ut quod est saluberrimū, idem sit & suauissimū. Quid enim amico iucundius? At rursus, quid aequē necessarium? Proinde si maxime liceret absq; mutuo cōmercio cōmode uitam agere, nihil tamen iucundū uideri possit absq; socio, nisi si quis prorsus hominē exuerit, & in feram degenerarit. Addidit insuper liberaliū disciplinarū studium, & cognitionis ardorem, quae res ut potissimū abducit hominis ingenium ab omni feritate, ita ad conciliandas necessitudines praecipuam uim habet. Siquidem nec affinitas, nec sanguinis propinquitas arctioribus, aut firmioribus amicitiae uinculis astringit animos, q̄ societas honestorū studiorū. Super haec admirabili quadam uarietate, dotes tum animorum tum corporū inter mortales partita est, nimirum ut singuli in singulis inuenirent, quod uel amarent ac suspicerent ob excellentiam, uel ob usum & necessitatem ambirent & amplecterentur. Deniq; indidit diuinæ mentis scintillulam, ut nullo etiam ostenso praemio, tamen per se iuuet benemereri de omnibus. Id enim deo maxime proprium ac naturale, suo beneficio consulere uniuersis. Alioqui quid illud est, quod haud uulgarem animo sentimus uoluptatē, ubi quempia per nos seruatu intelligimus? Proinde deus in hoc mundo uelut simulachrū quoddam sui constituit hominem, ut ceu terrenum quoddam numen, salutis prospiceret omnium. Sentiant hoc ipsa etiam bruta, cū uideamus non mitia solū, ueruetiā Pardos, & Leones, & his immitiores bestias in magnis periculis ad hominis opem confugere. Hoc extremū omnibus asylū, haec ara est sanctissima uniuersis, haec nulli non sacra est ancora. Hominis effigiem utcunq; depinximus. Nunc belli simulachrū ex aduerso, cum hac, si uidetur, componamus. Iā igitur uidere te puta, barbaras cohortes, ipso uultu sonōq; uocis horrendas, hinc atq; hinc instructas ferratas acies, formidabilem armorū crepitū, simul & fulgorem, inamabilem tantae multitudinis fremitū, oculos minaces, rauca cornua, terrificū Taratantaræ cantū, bō bardaq; tonitrua, non minus formidolosa ueris, sed magis noxia, clamorē insanum, concursum furiosum, immanem laniationē, cadentium & occidentiū crudeles uices, congestas strages, undantes cruore campos, fluuios humano tinctos sanguine. Fit interea nonnunq; ut frater incidat in fratrem, affinis in affinem, amicus in amicū, & communi furore iam debacchante, in eius uiscera stringat ferrū, à quo ne uerbo quidē unq; fuerat laesus. Deniq; tantū malorum habet illa Tragoedia, ut à cōmemoratione quoq; pectus humanū abhorreat. Ut interim non referam, illa uulgaria pra his, leuia q; protritā passim segetes, exustas uillas, incensos pagos, abacta pecora, constupratas uirgines, tractos in captiuitatem senes, direpta phana, latrociniis, praedationibus, uiolentia plena, confusa q; omnia. Utq; taceam illa, quae

illa, quæ felicissimum etiam ac iustissimum bellam consequi solent. Expilatam plebē; oneratos proceres, tot senes orbos, & simul in cæde liberorū occisos, tot anus destitutas, & crudelī q̄ ferro peremptas, tot matronas uiduas, tot liberos orphanos, tot domus funestas, tot opulētos ad inopiā redactos. Nā de morū pernicie qd̄ attinet loqui, cū nemo nesciat uniuersam uitæ pestē, semel è bello proficisci? Hinc pietatis contēptus, hinc legū neglect⁹, hinc ad qd̄uis audēdū sceleris p̄mptus animus. Hoc fonte nobis tā ingēs latronū, raptorū, sacrilegorū, percussorū turba scater. Et quod est omniū grauissimū, hæc tā exitialis pestilentia, nescit se suis continere spatius. Sed in uno quopiā angulo nata, non solum finitimas regiones ueluti contagio puadit, uerū etiā procul semotas, uel mercede, uel p̄ affinitatis, aut foederis occasionē, in cōmunē tumultū, ac rege tempestatē pertrahit. Quinetiā bellū è bello seritur, è simulato uege, è pusillo maximū exoritur, neq; raro solet in his accidere, quod de Lerneo mōstro fabulis p̄ditū est. Hisce de causis opinor, ueteres illi poetæ, q̄ rege uim ac naturā, & sagacissime p̄spererūt, & aptissimis figmētis adūbrarunt, tradidere bellū ad inferis immitti, idq; Furiæ ministerio, neq; quālibet furiā ad hoc negocii conficiendū, esse idoneā. Deligit omniū pestilentissima, cui nomina mille, mille nocendi artes. Hæc innumeris armata colubris, tartarea buccina p̄cinit. Pan infano tumultu cōplet uniuersa. Bellona furiosum quatit flagellū. Furor impi⁹, ruptis oibus uinculorū nodis, euolat horridus ore cruento. Neq; nō uiderunt hæc Grāmatici, quoq; alii bellum *κατ' αὐτὴν φρασιν* dictū uolunt, quod nihil habeat neq; bonū, neq; bellū, nec alia ratione bellū esse bellū, q̄ Furiæ Eumenides. Alii malunt à belua deductū, quod beluæ sit, non hominū in mutuū exitiū congregari. At mihi sanè plusq; ferinū, plusq; beluinū esse uideēt, armis cōfligere. Primū. n. pleraq; brutorū animatiū in suo quodq; gñe, concorditer & ciuilit̄er degunt, gregatim incedūt, ope mutua sese tuent. Ne fera qdem oēs dimicant. Sunt. n. & innoxia, sicut Damæ & Lepores, sed omniū efferatissima ueluti Leones, Lupi, Tigrides. Quanq; nec hæc belligerant inter sese, quēadmodū nos. Canis caninā nō est. Leonū inter se feritas nō dimicat. Draconi cū dracone pax est, inter uenena cōuenit. At homini nulla fera p̄ncio fior, q̄ homo. Rursum illæ cū pugnāt, suis pugnāt armis, nos p̄ter naturā arte cacodæmonū excogitatis, instruimur homines in hominū p̄niciē. Nec illæ quibilibet de causis sæuiunt, uege ubi uel fames stimulat in rabiē, uel se peti sentiūt, uel fœtui suo timēt. Nos deū immortalē, q̄ friuolis de causis, quas bello Tragœdias excitam⁹? Ob inanissimos titulos, ob puerilē irā, ob mulierculam, ob causas, his quoq; multo magis ridiculas. Ad hæc inter feras uni cū una bellū est, idq; p̄breue. Et ut cruentissima pugna sit, una aut altera uulnerata discedit. Quādo auditū est, id quod passim faciūt homines, centū millia beluæ mutuo laniatu cōcidisse? Adde, quod ut feris quibusdā naturale diffidiū est cū aliis diuersi generis, ita rursus habent, cū quibus genuina, firmaq; cohærent amicitia. At homini cū homine, & cuilibet cū quolibet, iugis pugna est, nec ullū satis firmū fœdus inter ullos mortaliū. Adeo q̄cquid à sua degenerauit natura, in peiorē degenerat speciē, q̄ si natura malitiā ingenuisset. Vis scire q̄ ferina, q̄ fœda, q̄ non digna homine res sit bellū? Spectasti ne aliquñ leonē cū urso cōmissum? Qui rictus, q̄ rugitus, q̄ fremitus, quæ immanitas, quæ laniatio? Inhorrescit, q̄ spectat etiā in tuto. At quāto fœdus spectaculū, quanto immanius, uidere hominem cum homine, tot armis, tot telis instructū cōfligere? Quæso te, quis homines crederet, nisi consuetudo mali sustulisset admirationē? Ardent oculi, pallent ora, furorē præfert incessus, frendet uox, clamor insanus, totus ferreus est, crepāt arma, fulminant bombardæ. Mitius erat, si cibi causa homo hominē deuoraret, si sanguinē hauriret, quāquā huc quoq; uentū est à quibusdā, ut id odii gratia faciant. At nunc idem fit crudelius telis ueneno tinctis, tartareis machinis. Nullū usquam hominis uestigium. An credas hic ipsam naturam agnitiā, quod condidit? Et si quis admoneat, an non merito huiusmodi uerbis sit admiratura? Quod nouū spectaculū ego uideo? Quis tartarus hoc nobis portentum ædidit? Sunt qui me nouercā appellent, quod in tam immensa rerum summa, uenena quædam genuerim, quanq; & hæc in hominis commodum cessura, quod aliquot animantia parum mitia finxerim. Etiam si nulla fera tā immitis est, quin arte & officiis possit cicurari. Hominis cura mansuescunt leones, mitescunt dracones, seruiunt urfi. Quæ tandem est ista plusq; nouerca, quæ nouam hanc beluā, totius mundi pestē nobis dedit? Vnum animal totū genui beniuolentiæ placidū, amicū, salutare. Quid accidit, ut in huiusmodi ferā degenerarit? Nihil agnosco hominis illius, quē finxi. Quis malus genius uitiauit opus meū? Quæ saga mētē humanā excantauit, & incantauit beluinā? Quæ Circe natiuā uertit formā? Iuberē ut ad speculū sese contēplaret infelix, sed qd̄ cernant oculi, cū mēs absit? Tñ aspice te ipsum si potes furiosē bellator, si quo pacto cōtingat respiscere. Vñ tibi minax crista uerticis? Vñ fulgens galea? unde ferrea cornua? unde pinnati cubiti? unde squāmæ, unde dētes ærei? unde laminæ? unde tela letifera? unde uox plusq; ferina? unde uultus iste plusq; beluinus? unde tonitru & fulmē, ipso Iouis fulmine, tum

formidabilius, tū nocentius? Ego te diuinū quoddā animal finxi. Quid uenit in mentem, ut te ipsum in tā immanē beluā transformares, ut nulla iā belua, futura sit belua, si cū homine cōponatur? Hæc atq; id genus alia p̄ multa diceret opinor, architectrix illa res: Natura. Proinde cū sic conditus sit homo, quē admodū ostensum est, cū huiusmodi res sit bellū, quemadmodū nimīū crebro sentim⁹, haud mediocriter admirandū uidet, quis deus, q; morbus, aut q; casus, primū in humanū pectus immiserit, ut letale ferrū in hominis stringeret uiscera? Multis gradibus ad tā insignē uesaniā uentū sit oportet. Nemo siquidē repēte fuit turpissimus, ut inq; poeta Satyricus. Sēper q; malorū maxima, sub umbra ac specie boni subreperūt in uitā hominū. Olim igit̄ cū rudes illi priuicij; mortales, nudi, sine moenibus, absq; tecto, uitā in syluis agerent, euenit aliquoties, ut à feris ac beluis offenderent. Cū his igitur primū homini bellū susceptū est, & uir fortis habebat, ac dux, q; ferarū uim ab hominū genere depulisset. Quin & æquissimū uidebat iugulare iugulātes, trucidare trucidātes, p̄sertim cū nulla laceffatze iniuria ultro nos impeterent. Ea res cū summæ laudi duceret, hinc. n. deus factus est Hercules, Cœpit animosa iuuentus, passim uenari bestias, exuuiū ceu trophæū ostentare. Deinde nō cōtenti iugulasse, pellibus illaz se munierūt aduersus rigore hyemis. Hæc erāt p̄ma homicidia, hæc spolia. Post hæc longius p̄gressi, rē ausi sunt, quā Pythagoras uehementer impiā arbitratus est, & nobis poterat p̄digiosa uideri, nisi uetaret cōsuetudo, quæ tantā ubiq; uim habet, ut apud nationes quasdā piū fuerit habitū, parentē grandæuū, plagis obrutū in fossam depellere, & eripere uitā illi, p̄ quē uitæ munus contigerat, sanctū haberet carnib⁹ affiniū amicorū uesci, pulchræ existimaret, uirginē in Veneris phano p̄stare populo, multa q; iis absurdiora, quæ siq; nunc referat tātū, nemo nō sit abominaturus. Adeo nihil est tā scelerosum, nihil tā atrox, quod & nō p̄bet, si id cōmēdet āsuetudo. Ergo qd̄ ausi sunt facinus? Non ueriti sunt uesci ferarū extinctarū cadaueribus, dētib⁹ laniare carnē exanimē, haurire sanguinē, exugere saniē, & uiscera, ut ait Ouidius, in uiscera cōdere. Id facinus, tametsi mitioribus ingenii tū immane uideret, tū commendauit usus & cōmoditas. Processum est lōgius. A' noxiis feris itū est ad pecudes innoxias. Sæuitū est passim in oues, animal sine fraude, doloq; sæuitū in leporē, nō ob aliud crimē, nisi quod esculentus esset. Nec temperatū est à boue domestico, q; suo sudore diu familiā aluerat ingrata, nulli uolucæ, nulli pisciū generi parcitū est, & eo p̄cessit gulæ tyrannis, ut nullū animal usq; tutū esset ab hominis crudelitate. Vex̄ hoc quoq; p̄suasit cōsuetudo, ut sæuitia nō uideretur in ullū animantis genus, modo ab hominis cæde tēperaret. Sed in nobis fortasse sitū est, uicia quemadmodū mare non admittere, uex̄ ut admissio limitē p̄scribamus, id non est cuiq; in manu. Semel receptū utrumuis haud nostro ducit arbitrio, sed suo fert impetu. Postea q̄ his rudimentis essent ad cædē exercitati, p̄suasit ira, ut homo hominē fuste, saxo ue, aut pugno peteret. Sigdē iis adhuc armis tū pugnat̄ opinor, & iā occidēdis pecudibus didicerant, hominē quoq; minimo negotio posse p̄imū. Vex̄ ista crudelitas diu constitit intra monomachias. Ad hæc nonnullā etiā æqui specie habebat sustulisse mimiciū, laudi quoq; cœprū est dari, siq; uiolentū & pestilentē hominē, cuiusmodi ferūt fuisse Cacus & Bulyridē cōfecisset, orbemq; monstris istiusmodi liberaffet. Siquidē uidemus hos etiā titulos in Herculis extare laudibus. Deinde concursum est à pluribus, ut quosq; uel affinitas, uel uicinia, uel necessitudo coniunxerat. Et quod nunc latrocinij est, tum bellum erat. Saxis & sudibus præuultis, etiamnum res gerebatur. Riuiulus occurrēs, aut rupes, aut simile quippiam obuium prælia dirimebat. Interea dum crescit usu feritas, dum gliscunt iræ, dum magis ardescit ambitio, furorem suū armant ingenio. Excogitantur arma qualiacunq; quibus se communirent, excogitantur tela, quib⁹ hoste perderent. Iam passim, iam frequentiore manu, iam armati conflictari cœperunt. Nec huic manifesti furori, suus defuit honos. Bellum appellarunt, & uirtutē esse uoluerunt, si quis sui capitis periculo uim hostium, à liberis, ab uxore, à pecore, à domesticis latebris propelleret. Atq; ita paulatim unā cū rerum cultu crescente malitia, bellum indicere cœpit, ciuitas ciuitati, regio regioni, regnum regno. Quanq̄ in re per se crudelissima, tamen remanebant adhuc humanitatis pristinz uestigia. Reperiebantur res per facialem, citabantur testes superi, uelitatione præludebatur ad pugnā. Telis uulgaribus, & uirtute non dolo res agebatur. Nefas erat ferire hostem, nisi signo dato, non licebat pugnare, ubi receptui cecinisset imperator. Deniq; uirtutis & gloriæ certamen erat, magis q̄ occidēdis cupiditas. Necdū arma mouebantur, nisi in exteros, quos ob id hostes, uelut hospites appellabant. Hinc nata sunt imperia, quorum nullum unq; fuit in ulla natione, quod non fuerit multo generis humani sanguine paratū. Deinceps assiduæ bellorum uices, dum uicissim aliud aliud ab imperio depellit, & sibi uindicat. Post hæc cū imperia quoq; ad sceleratissimos mortales deuenissent, iam in quoslibet, p̄ libidine mota sunt arma, neq; male meriti, sed bene fortunati, cœperunt maxime belli periculis esse obnoxii, & iam prælii scopus, non laus esse, sed sordidum lucrum, aut hoc est sceleratius aliqd.

Non dubito

Non dubito quin hæc prospexerit sapientissimus ille Pythagoras, cum philosophico cōmento multitudinem hominum imperitam à laniandis pecudibus detereret. Videbat futurum, ut qui nulla læcessitus iniuria, pecudis innoxie sanguinem fundere consueuisset, idem commotus ira, & iniuria pro uocatus, non metueret hominem interimere. Porro bellū quid aliud est, q̄ multorum cōmune homicidium, & latrocinium? hoc sceleratius, quo latius patens. Sed ridentur hæc ceu deliramenta scholasticorum à crassis proceribus nostri temporis, qui cum præter figuram nihil habeant hominis, tamen ipsi sibi planè dii uidentur. Et tamen ab his initiis, huc uidemus esse peruentum insanie, ut tota uita nihil aliud agat. Belligeratur assidue, gens cum gēte colliditur, regnum cū regno, ciuitas cum ciuitate, princeps cū principe, popul⁹ cū populo, & quod Ethnici quoq; fatētur impium, affinis cum affini, cognatus cum cognato, frater cū fratre, filius cum patre. Deniq; quod ego sanè puto iis omnibus atrocius Christianus cū homine, addam inuitus, quod est atrocissimum, Christianus cum Christiano. Et ó cæcitatem mentis humanæ, hæc nemo mirat, nemo derestatur. Sunt qui applaudant, q̄ uehant laudibus, qui rem plusq̄ tartareā sanctam appellent. Bellatur à decrepitis, bellat à sacerdotibus, bellat à monachis, & cum re tam diabolica Christum miscemus. Concurrent acies utrinq; crucis insigne præferentes, quæ uel ipsa poterat admonere quo pacto cōueniat uincere Christianos. A sacro illo cælesti, quo perfecta illa & ineffabilis Christianorū cōiunctio repræsentat, curritur ad mutuā cædē, & rei tam impiæ Christum facimus & spectatōrē & authorem. Vbi nam diaboli regnum est, si in bello non est? Cur huc pertrahimus Christū, cui citius cū quouis lupanari conueniat, q̄ cum bello? Indignatur Paulus apostolus, ullam esse controuersia inter Christianos, ut iudex sit ad eū, qui litem dirimat, Quid si conspiceret nos toto orbe belligerantes, & qualibet leui de causa, immanius q̄ ulli bellarint Ethnici, crudelius q̄ ulli Barbari? idq; fieri authoribus, hortatoribus, adiutoribus his, q̄ pacificum illū, & oia conglutinantem pontificē repræsentant, quiq; pacis omine salutant populum. Neq; me clam est, quid iam dudū mihi reclamēt Cares isti, quoq; messis est è malis publicis. Bellū suscipimus inuiti, aliore coacti malefactoris. Ius nostræ p̄sequimur. Quicquid malorū habet bellū, illis ferat acceptū, q̄ belli dedere causas. Sed quiescant interim paulisper, & horū causationes suo loco resellemus, ac fucū hunc, quo morbū nostrum præteximus, detrahemus. Iam sicut hominē cum bello, hoc est animal placidissimū, cum re longe immanissima cōposuimus, quo magis p̄picua fieret atrocitas, sic bellū cum pace, re miserimā, pariter & sceleratissimā, cum re felicissima, simul & optima cōparemus, atq; ita demū apparebit, quantæ dementia sit, tanto tumultu, tantis laboribus, tato sumptu, tanto discrimine, tot calamitatibus affectari bellū, cū multo minoris erui possit cōcordia. Principio qd in re natura dulcius aut melius amicitia? Nihil p̄fecto. Atqui qd aliud est pax, q̄ multorū inter se amicitia? Sicuti cōtra bellū nihil aliud est, q̄ plurium simultas. Bonorū aut ea rō est, ut quo latius pateant, hoc plus adferant cōmoditatis. Proinde cū unius cū uno necessitudo, res sit adeo suauis & salutaris, q̄ ingens erit felicitas, si regnū cū regno, si natio cū natione, necessitudinis uinculo copulet? E diuerso, malorū res ea ē natura, ut quo latius manarint, hoc magis sint suo dignæ uocabulo. Itaq; si miser, si sceleratū est, hominē cū homine ferro congredi, quāto calamitosius, quantoq; sceleratius est, idē à tot hominū milibus fieri? Cōcordia res paruæ crescūt, discordia dilabunt & magnæ. Pax omniū bonorū res & parens est & nutrix. Bellū repente semelq; qcqd est lætū, quicquid est pulchre, obruit, extinguit, abolet, omniūq; malorū Lernā quandā in uitā mortaliū effundit. Pacis tēpore, nō secus ac si nouū quoddā uer rebus humanis adfulserit, colunt agri, uernant horti, pascunt lætæ pecudes, ædificant uillæ, extruunt oppida, instaurant collapsa, ornant & augent extructa, crescunt opes, alunt uoluptates, uigent leges, floret reipublicæ disciplina, feruet religio, ualet æqtas, pollet humanitas, calent artes opificū, uberior est q̄stus pauperū, splēdidior opulentia diuitū. Efflorescunt honestissimarū disciplinarū studia, erudit iuuetus, tranquillo fruunt ocio senes, bonis auspiciis nubunt uirgines, laudant simili prole puerperæ. Florent boni, minus peccant mali. At simul atq; belli sæua tempestas ingrūerit, deū immortalem, q̄ ingens malorū pelagus occupat, inundat, obruit uniuersa. Abiguntur armenta, p̄terunt segetes, trucidant agricolæ, exurunt uillæ, tot sæcularis extructæ florentissimarū ciuitates, una p̄cella subuertunt. A deo p̄liuius est lædere, q̄ benefacere. Ciuū opes ad excrandos latrones ac sicarios transferunt. Moerent domus, metu, luctu, & querimoniis, lamentis cōplentur oia. Frigent artes opificū, pauperibus aut ieiunandū, aut ad impias cōfugiendū artes. Diuites aut creptas deplorant facultates, aut timent relictis, utroq; modo miserimi. Virginū aut nullæ, aut tristes & funestæ nuptiæ. Desolata matronæ domi sterilescunt, silent leges, ridet humanitas, nullū habet locū æqtas, religio ludibrio ē, sacri & p̄phani nullū omnino discrimē. Corrupti omni uitiorū gēte iuuentus, dānant longæuitatē suā luctuosi senes. Nullus honos honestis literarum studiis. In summa

ADAGIORVM

plus malorum sentimus in bello, quā ullius sermo possit assequi, nedum meus. Forte tolerari poterat, si bella calamitosos modo nos facerent, non etiā nocentes & impios, si pax feliciores tantū redderet, nō meliores quoque. Nimum heu nimium malorum erat, quibus afflidue uelit nolit, uexat, atteritur, ab sorbet crumposa mortalitas. Ante bis mille ferme annos, trecenta morborum nomina medicis sunt ant maduera, præter species, iā & quotidie subnascentes nouos, & senectutē ipsam, morbum inuitabilem. legimus alibi, totas urbes terræ quassatione subrutas, alibi conflagrasse fulmine, alibi solidas et hiata terrarum absorptas regiones, oppida suffossione cuniculorum corruisse, ut ne cōmemorē, quātā hominū multitudinē iam ob assuetudinem cōtempti, casus absumant, exundatio maris & fluminum, ruinæ montiū & ædificiorum, uenena, lapsus, feræ, cibus, potus, somnus. Alium haustus in potu lactis pilus, alium acinum uuae, alium os piscis inhærens gutturi pfocauit. Sunt quos subitū exanimarit gaudiū, nā de uehementi dolore minus est mixtum. Adde nunc fatales pestilentias, nō raro passim sæuientes. Nulla pars orbis est, unde nō imminet periculū humanæ uitæ, alioqui p se quoque fugacissimæ. Tātū undiq; malorum obturbat, ut nō sine causa, Homerus hominē animantiū miserimum pnūciauerit. Vege hæc mala, quoniā nec uitari facile possunt, nec nostro accidunt uitio, calamitosos tantū faciunt, non itē facinorosos. Quid iuuat tā innumeris obnoxios calamitatibus, ultro sibi malū, perinde quasi desit, accersere? Et accersere non quoduis malū, sed malum omniū multo terribiliū, tā pniciosum, ut unū uincat oīa, tam fœcundū, ut unū in se cōplectat uniuersa, tā pestilens, ut non minus impios efficiat, quā erumnosos, ut miserimos reddat, nec tamen miserandos. Adiuce iā his omnibus, quod pacis cōmoda latissime sese diffundunt, & ad plurimos pertinet. In bello, si quid feliciter cecidit, quanquā, o superi, quod hic potest dici felix? id ad paucos pertinet, & eos indignos. Alterius salus, alterius est exitium, alterius opes, alterius sunt spolia. Huius triumphus, illius est luctus, ut acerba sit infelicitas, immanis & cruenta felicitas. Quanquā plerumque fit, ut iuxta Cadmæam, quā uocant uictoriā, utraq; pars ploret. Et haud scio, an unquā bellū adeo cesserit feliciter, ut cordatū uictorē suscepti nō poenituerit. Ergo cum pax res sit omniū tū optima, tū iucundissima, bellū contra res omniū miserima, simul & sceleratissima, nū hos sanæ mentis arbitrabimur, qui cum illā mediocri negotio parare queant, hoc malint summis et difficultatibus accersere. Primū quā insuauis res primus ille belli rumor, deinde quantū inuidiæ subeundum principi, dum crebris decimationibus expilat suos. Quantū negotiū in adiungendis aut retinendis auxiliis, quantū in accersendis barbaricis cohortibus, & mercenario milite. Quantū impendiū, simul & curarum in apparandis classibus, in extruendis aut sarcinendis arcibus & præsidis, in adornandis tentoriis, in fabricandis & cōportandis machinis, armis, telis, sarcinis, uehiculis, cōmeatu. Quātū laboris exahuriendū, in cōpingendis uallis, in euacuandis fossis, in suffodiendis cuniculis, in excubiis, in stationibus, in exercitamentis. Omitto iā metus, omitto pericula, (Quid enim nō metuendū in bello?) Quis enumerare ualeat incōmoda uitæ, quæ stultissimi milites in castris perferunt, & ob id maioribus digni quod spōte pferat? Victū, quæ bos quoque fastidiat Cyprius, somnos raros, nec hos tuo datus arbitrio. Tentoriū undiq; uentis puium, ac ne tentoriū quodē. Durādū sub dio, cubitādū humi, standū in armis, ferenda inedia, frigus, æstus, puluis, hymber, seruiendū ducibus, uapulandū ferulis, quādoquidē nulla est ullius mancipiū seruitus indignior, quā militū. Ad hæc ad triste signum eundū in mortem, ut aut occidas immaniter, aut cadas infelicitate. Tantū malorum suscipit, ut ad rem omniū miseram liceat puenire. Tam immensis malis nos ipsos prius affligimus, ut alios possimus affligere. Quod si uelimus rem ad calculū uocare, & ueris rationibus expendere, quātū bellum constet, quanti pax, pfecto cōperiemus, hæc uel decima parte curarum, laborum, molestiarum, piculorum, sumptuū, denique sanguinis posse cōparari, quibus bellū accersit. Tantā hominū turbam educis in piculū, ut oppidū aliq; euertas, at horum opa, uel citra piculū, aliud extrui poterat multo pclarior oppidū. Sed nocere uis hosti, iā hoc ipsum inhumanū. Attamen illud expende, num illi nocere nō possis, nisi ipse noceas tuis. Et furiosi uidet hominis, tantū certi mali sumere, cū incertū sit, quo sit alea belli casura. Vege esto, ra puerit ad hanc uesaniā ethnicos, uel stultitia, uel ira, uel ambitio, uel auaritia, uel immanitas, siue (quod magis arbitror) ab inferis immiffæ furia. Vnde hoc nobis in mentē uenit, ut Christianus in Christiano nū cruentū stringat ferrū. Parricidū uocatur, si frater occidat fratrem. At Christianus cōiūctior Christiano, quā ullus germanus germano, nisi firmiora sunt naturæ uincula, quā Christi. Quā absurdū est, eos penē continenter inter se belligerari, quos una domus habet ecclesia, qui eiusedē corporis mēbra, cōmuni capite gloriant, nēpe Christo, cōmunē habēt patrē in cœlis, cōmuni uegerant spiritu, iusedē initiati sunt mysteriis, eodē redēpti sanguine, eodē renati fonte, iusedē alunt sacramētis, eisdē militāt imperatori, eodē uescunt pane, eiusedē participes sūt calicis, cōmunē habēt hostē diabolū, postremo ad eadē omnes uocati sūt hereditatē. Vbi sūt, tā multa pfectæ cōcordiæ sacramēta, ubi tā innumera pacis

ra pacis documenta? Vnum præceptum Christus appellauit suum, nempe charitatis. Cum hac, qd æquæ pugnat atq; bellū? Felici pacis omine salutatur suos. Discipulis præter pacem nihil donat, præter pacem nihil relinquit. In sacris illis precibus illud præcipue patrem orat, ut quemadmodum ipse idē erat cū eo, ita & sui, hoc est, Christiani, idem essent secū. Iam plus audis, q̄ pacē, plusq; amicitia, plusq; concordia. Christi typū habebat Solomon, qd̄ Hebræis pacificū sonat, ab hoc sibi tēplū extrui uoluit. Nato Christo, nō bellum, neq; triūphos, sed pacē canunt angeli. De nondū nato præcinit uates ille mysticus, Et factus ē in pace locus eius. Vniuersam illius doctrinā excute, nihil unq; reperies, qd̄ nō spiret pacē, qd̄ non sonet amicitia, qd̄ nō sapiat charitatē. Et quoniā intelligebat pacē aliter non posse constare, nisi penitus contemptis his, p quibus mundus hic digladiatur, iussit ut à se disceremus esse mites. Beatos uocauit, qui diuitias p nihilo ducerēt, nam hos uocat pauperes spiritu, beatos, qui uoluptates huius mundi spernerent, quos lugentes appellat, qui se paterentur suis exturbari possessionibus, scientes hic nihil aliud esse, q̄ exilium, ueram patriam, ueram possessionem in caelo sitam esse piis. Beatos, qui benemerentes de omnibus, impune & male audirent, & malis afficerentur. Uenit, ne quis malo resisteret. Breuiter ut omnis illius doctrina, tolerantiam & amorem præcipit, ita tota uita nihil aliud docet, q̄ māsuetudinem. Sic ille regnauit, sic bellauit, sic uicit, sic triūphauit. Nec aliud inculcant Apostoli, qui purum adhuc Christi spiritū imbiberant, & musto illo feliciter erant temulenti. Quid undiq; sonant omnes Pauli literæ, nisi pacem, nisi longanimitatē, nisi charitatē? Quid Ioānes loquit, qd̄ iterat, nisi dictionē? Quid aliud Petrus? quid aliud omnes uere Christiani scriptores? Vnde tantus bellorum tumultus inter filios pacis? An fabula est, qd̄ Christus se uitem appellat, suos palmites? Quis unq; uidit palmitem pugnare cum palmite? An uanum est, quod non semel scripsit Paulus, Ecclesiam nihil aliud esse, q̄ unum corpus è diuersis membris cōnexum, adhærens uni capiti, Christo? Quis uidit oculum pugnare cum manu, aut uentrē cum pede? In hoc uniuerso, rerum omnium tam dissimilium, harmonia est: In animalis corpore, pax est membro cum membro, qd̄ quæq; pars dotis habet, nō uni sibi habet, sed in cōmune omnibus. Siquid accidit unicuique, opitulatur uniuersum corpus. An plus potest in perituro corpore naturæ connexio, q̄ in mystico & immortalis, copula spiritus? An frustra precamur illud ex præscripto Christi, Fiat uoluntas tua, quemadmodum in caelo, sic & in terra? In illa ciuitate, summa cōcordia est. At Christus nihil aliud esse uoluit suam ecclesiam, q̄ caelestem quendam populū in terris, ad illius imaginē, quoad fieri potest uiuentē, illo proferantē, ab illa pendentē. Age finge, iam mihi nunc nouum aliquē hospitē, uel è lunariibus illis ciuitatibus, quas inhabitat Empedocles, uel ex uno quopiam mundo eos, quos innumerabiles fabricatus est Democritus, in hunc nostræ ueniſſe, quid hic rerum agatur cupientē cognoscere. Cumq; de singulis edoctus, audierit esse unum quoddā animal mire cōmixtū esse corpore, qd̄ cum brutis habeat cōmune, ex animo, quo diuinæ mentis referat imaginē. Id adeo esse generosum, ut quanq; hic exulet, tñ cæteris omnibus imperet animantibus, quod ob caelestē originē, semp ad caelestia nitatur & immortalia, quod in tantū curæ fuerit æterno numini, ut qm̄ neq; naturæ uiribus, neq; philosophiæ rationibus assequi poterat, quod affectabat, unicum filiū suum huc delegarit, qui nouū doctrinæ genus inuexerit. Deinde simul atq; totam Christi uitam, ac decreta perdidicerit, cupiat ex ædita quapiā specula, uidere quod audisset, Vbi cōspexerit cætera animantia probe in suo genere degere, ac naturæ legibus duci, nihil appetere, nisi qd̄ dicet natura, unum animal inter se cauonari, negociari, rixari, belligerari, non ne quoduis animal poti⁹ suspiciatur hominē esse de quo audierit, q̄ ipsum hominē? Deinde admonitus ab indice, quis sit homo, iam dispiciat ubi sit grex ille Christianus, qui caelestis illius doctoris institutum sequentes, angelicæ ciuitatis simulacra exhibeant, an non ubiuis potius iudicabit habitare Christianos, q̄ in hisce regionibus, in qbus tantā uideret opulentia, luxū, libidinem, fastū, tyrannidem, ambitionē, fraudem, inuidiā, iracundiā, discordiā, rixas, pugnas, bella, tumultus, breuiter omniū rerum, quas Christus dānat, maiore penē Lernā, q̄ apud ullos Turcas, aut Saracenos? Vñ igitur pestis hæc irrepſit in populū Christianū? Nimis paulatim hoc quoq; malū, sicuti cætera pleraq; receptū est ab incautis. Siquidem omne malū, aut sensim obrepit in hominū uitā, aut sub prætextu boni sese insinuat. Primū igitur irrepſit eruditio, uelut idonea res ad cōfutandos hæreticos, philosophorum, poetarū & oratorum literis armatos. Et initio quidem non ista discebant à Christianis, sed quibus forte cōtingerant ante Christum cognitū, hi qd̄ iam partū erat, in pios conferebant usus. Elequentia quoq; dissimulata magis q̄ sprete primū, deinde palām etiam comprobata. Proinde sub fextu pfligandi hæreticos subrepſit ambitiosa rixandi libido, quæ nō medio crē ecclesiæ pestē inuexit. Tandē huc pcessum est, ut in mediā Theologiā totus sit receptus Aristoteles, & ita recept⁹, ut huius autoritas penē sanctior sit q̄ Christi. Nā siqd̄ ille dixit, pax accōmodū

ADAGIORVM

ad vitam nostram, licet interpretamento detorquere, cæterum exploditur ilico, qui uel leuiter ausse Aristotelicis oraculis refragari. Ab hoc didicimus nõ esse pfectam hominis felicitatẽ, nisi corporis & fortunæ bona accesserint. Ab hoc didicimus nõ posse florere rēpublicã, in qua sint oĩa cõmunia. Huius oĩa decreta, cum Christi doctrina conamur adglutinare, hoc est, aquã flãmis miscere. Recepimus nonnihil & à Cæsareis legibus, ppter æquitatẽ, quã præ se ferunt, & quo magis cõuenirẽt. Euãgelicã doctrinã ad eas quoad licuit detorsimus. At hæc pmittunt uim ni repellere, suũ quẽquẽ ius ple qui, pbant negociationẽ, recipiunt usurã, modo moderatã, bellũ ceu rem p̄claram efferunt, modo iustum. Deniq; tota iã Christi doctrina, dialecticorũ, sophistarum, mathematicorũ, oratorũ, poetarum, philosophorũ, & iureconsultorũ, gẽtiliũ literis, ita cõraminata est, ut maxima pars æui cõsumẽda sit; priusq; uacet, arcanas scrutari literas, ad quas ut aliqñ uenias, tot tamen opinionibus mundanis infectus accedas, oportet, ut Christi iã decreta, aut p̄sus offendant, aut ad illoꝝ dogmata torqueantur. Atq; hæc res adeo nõ improbat, ut nefas sit eũ de Christianis loqui literis, q̄ sese nugis Aristotelicis, uel potius sophisticis, totũ ad ambas usq; quod aiunt, aures nõ expleuerit. Quasi uero Christi doctrina sit huiusmodi, ut nõ uel maxime possit esse cõmunis omniũ, uel ullo pacto cũ philosophorũ sapiẽtia cõsentiat. Post hæc recepim⁹ honoris nõnihil. Quẽ deinde, ueluti debitũ coepimus exigere. Id uisum est nõ iniquũ. Deinde recepim⁹ opes, sed in pauperũ subsidiũ distribuẽdas, post et in usus nostros. Quidni, posteaq; didicimus hunc esse charitatis ordinẽ, ut sibi quisq; sit p̄ximus? Neq; deerãt p̄textus, huic malo, P̄iũ consulere liberis, Aequũ p̄spicere ueturae senectuti. Postremo cur reiciam opes inquit, si citra fraudẽ contingant? His gradibus paulatim eo uentũ est, ut is optimus habeat, qui sit locupletissimus, nec unquã maior fuerit honos diuitiũ apud ethnicos, q̄ hodie sit apud Christianos. Quid enim est omnino, uel sacrum, uel p̄phanum, quod non hæc geratur arbitrio? Videbatur his ornamentis conuenire, nonnihil imperii. Neq; defuit, qui uoluerit cedere. Receptũ est hoc quoq; sed grauatim & parce. Demum ita, ut solo titulo contenti, rem libenter in alios reicerent. Postremo paulatim huc irum est, ut episcopus sibi non uideatur episcopus, nisi mundanæ ditionis aliquid accesserit. Parum honestus abbas, si nusq; possit, quod possunt tyranni. Tandem perfricta facie, pudorẽ omnẽ absterisimus, oĩa uerecundiæ repagula discussimus. Quicquid unq; apud ethnicos fuit, auaritiæ, quicquid ambitionis, quicquid luxus, quicquid fastus, quicquid tyrannidis, id imitamur, æquamus, uincimus. Et ut de leuioribus interim sileã, an unq; apud ethnicos bellatũ est, aut æque perpetuo, aut crudelius, q̄ inter Christianos? Quas tẽpestates, quos belloꝝ æstus, quoties discissa foedera, quas strages his paucis annis conspeximus? Quæ natio, cum qua non conflictã est ferro? Et postea Turcam execramur, quasi possit ullum spectaculum esse Turcis iucundius, q̄ quod illis quotidie mutuis cladibus exhibemus ipsi. Insaniebat Xerxes, cum ingentem illam multitudinẽ Græciam inuasurus educeret. An tibi constitisse animo uidetur, qui Atho monti minaces scripserit epistolas, ni cederet, qui mari Helleponto, quod parum cõmodum fuisset nauigare uolenti, plagas inuulerit infligi? Furebat Alexander ille Magnus, Quis negat? Optabat semideus ille plures mundos, quos deuinceret, tãta gloriæ febris, iuuenilem obsederat animũ. Et tamen isti, quos Seneca non dubitat furiosos appellare latrones, bellabant humanius nobis, bellabant maiore fide, nec similibus machinis, nec similibus artibus, nec tam friuolis titulis, q̄ bellamus Christiani. Illi præter gloriã nihil ambiebãt. Gaudebãt florẽtiores reddere prouincias, quas bello subegissent, populos agrestes, sine literis, sine legibus ritu ferarũ uiuentes, ciuilibus artibus expoliebant. Regiones incultas extractis oppidis reddebant celebres. Parum tuta cõmuniebant, pontibus, litoribus, aggeribus, milleq; id genus cõmoditatibus, uitam hominum adiunabant, ut tum expedierit deuinci. Quin in mediis etiã bellis, q̄ multa feruntur, ab his uel dicta sapienter uel gesta temperate? Cæterum quæ geruntur in bellis Christianorũ, & obcœniora sunt & atrociora, q̄ ut sint hic cõmemoranda. Proinde quod in illis erat pessimũ, id solum exprimimus, imo superamus. Sed iã operã precii fuerit audire, quibus modis hanc tantã insanã nostrã tueamur. Si nullo, inquit, pacto fas eẽt bellare, Deus nõ fuisset Iudæis author bellãdi aduersus hostes. Audio, sed illud addas oportet Iudæos nunq; bellasse inter se, ueꝝ aduersus alienigenas & impios. Nos Christiani pugnamus cũ Christianis, Illis diuersa religio, & non eadem numina. diffidii causa fuit, nos aut puerilis ira, aut pecuniæ fames, aut gloriæ sitis, sæpenumero scæda merces huic adducit, illi iussu diuino pugnabãt, nobis animi perturbatio ferrum dat in manũ. Quãq; si usque adeo placet exemplum Iudæorũ, quin eadem opera, præputium accidimus? quin immolamus pecudes? quin abstinemus à carne suilla? Cur non ducimus singuli plures uxores? Cum hæc execremur, cur solũ bellandi placet exemplum? Cur hic deniq; literã sequimur occidentẽ? Iudæis pmissum est bellũ, sed ita, quẽadmodum & repudium, nimis; ob dutitiã ingenii. At posteaq; Christus inquit recondi gladium, nefas est

pugnare Christianos, nisi pulcherrimum illud praelium, cum teterrimis hostibus ecclesiae, cum studio pecuniae, cum iracundia, cum ambitione, cum metu mortis. Hi sunt Philistei nostri, hi Nabughodonosor, hi Moabitarum, & Ammonitarum, cum quibus nullas nobis indutias esse oportet, assidue conseruanda manus, donec excisis funditus hostibus succedat tranquillitas. Quos nisi subegerimus, neque cuiquam secum, neque cum alio uera pax constare poterit. Solu hoc bellum, ueram gignit pacem. Hic qui uicerit, cum nemine mortalium belligerari uelit. Nihil enim me mouet, quod quidam duos gladios interpretantur utranque potestatem, secularem & ecclesiasticam, Cum Christus in hoc ipsum passus sit Petrum errare, ut postea quod iustus esset gladium recondere, nemini dubium relinqueretur, quin ueritum esset bellum, quod antea uidebatur esse licitum. Sed Petrus, inquit, pugnauit. Pugnauit, sed Iudaeus adhuc, nondum accepto spiritu uere Christiano. Pugnauit non pro suis titulis, aut praediis, uti nos, ne pro sua quidem uita, sed pro uita magistri. Denique pugnauit is, qui paulo post abnegauit. Si placet exemplum pugnantis, placeat & inficiantis. Et cum simplici laberetur affectu, tamen reprehensus est. Alioqui, si probabat huiusmodi defensionem Christus, sicut quidam insulsiissime interpretantur, cur omnis illius & uita & doctrina, nihil aliud quam tolerantiam praedicat? Cur suos baculo tantum & pera armatos, tyrannis obiicit? Si gladius ille, quem diuenditis omnibus iubet emi Christus, est moderata aduersus persecutores defensio, quemadmodum impie quidam interpretantur, non tantum inerudite, cur hac nunquam uisi sunt martyres? At dicat hoc, inquit, ius naturae, legibus comprobatum est, consuetudine receptum, ut uim ui propellamus, & uitam quisque suam tueamur, tum & pecuniam, quandoquidem animae loco est, ut inquit Hesiodus. Fateor, at his omnibus efficacior gratia, dicat, ne remaledicamus maledicentibus, ut de malemerentibus benemereamur, ut tollenti partem possessionum, totam concedamus, ut deprecemur pro his quoque, qui mortem intentant. Ad apostolos, inquit, ista pertinent, imo ad uniuersum Christi populum, & corpus, ut diximus, quod totum absolutum esse oportet, etiam si in dotibus aliud membrae alio sit insignis. Ad eos nihil pertineat doctrina Christi, qui non sperant praemium cum Christo. Illi pro pecunia, praediisque digladiantur, qui ridet quod dixit Christus, beatos pauperes spiritu, hoc est, eos diuites, qui nihil in hoc mundo concupisceret, diuitiarum. Qui felicitatis summam in his collocarunt opibus, dimicant pro tuenda uita, sed illi, qui non intelligunt hanc mortem esse potius quam uitam, & piis immortalitatem esse paratam. Iam obiiciunt nobis Romanos aliquot pontifices, qui bellandi fuerint authores, simul & adiutores. Obiiciunt decreta patrum, in quibus bellum approbatur uidetur. Sunt quidem huiusmodi quaedam, sed apud recentiores. Christi uigore iam relanguescite, sed ea per pauca, cum sint innumera apud probatae sanctitatis scriptores, quae a bello deterreat. Cur haec pauca nobis potissimum in mentem ueniunt? Cur a Christo, ad homines deflectimus oculos, & incerta exempla quam indubitatum auctoritate sequi malumus? Romani pontifices primum homines fuerunt. Deinde fieri potest, ut aut stulti fuerint, aut mali. Quamquam ne in istis quidem comperies hoc genus bellorum, quo nos assidue conflictamur, approbatum fuisse. Id quod clarissimis euincerem argumentis, ni fugerem digressioni longius immorari. Laudauit diu Bernardus bellatores, sed ita laudauit, ut nostram omnem damnet militiam. Quamquam cur me moueat potius Bernardi scriptum, aut Thomae disputatio, quam Christi dogma, qui in totum uetuit, ne malo resistamus, nimis eo more, quo uulgius resistit? Sed licet, inquit, unum maleficum afficere supplicio, licet igitur et ciuitatem ulcisci bello. Quid hoc loco responderi possit, plixius est, quam ut sit replicandum. Illud modo dicam, hoc interesse, quod in iudiciis conuictus dat poenas legibus, in bello utraque pars alteram rem agit, illic ad eum modo redit malum, qui laesit, exemplum ad omnes peruenit, hic maxima pars malorum in eos redundat, qui minime digni sunt malo, nempe ad agricolas, ad senes, ad matronas, ad pupillos, ad uirgines. Caeterum si ex re omnium pessima quicquam omnino commodi potest colligi, id totum ad sceleratissimos aliquot latrones deriuatur, ad militem mercenarium, ad strenuos praedones, ad pauculos forte duces, quorum artificio bellum in hoc ipsum fuerat excitatum, & quibuscum nunquam melius agitur, quam in summo reipublicae naufragio. Illic uni non parcat, ut omnium consulatur saluti, hic ut paucorum, aut unius fortassis uicem ulciscamur, tot hominum millia nihil commertorum crudeliter affligimus. Praestat paucorum admissum impunitum omitti, quam dum unum, aut alterum in poenam deposcimus incertam, nostros pariter & finitimos, & innocentes hostes, sic enim uocamus, in certum adducere discrimen. Satius est relinqui uulnus, cui sine graui totius corporis pernicie, mederi non queas. Quod si quis clamat iniquum, non dare poenas, qui peccarit, respondeo multo esse iniquius, tot innocentium milia, citra meritum in extremam uocari calamitatem. Quamquam his temporibus omne ferè bellum est titulis, nescio quibus nasci uidemus, & ex principum foederibus, dum ut unum aliquod oppidulum suae uindictae ditioni, totum piculantur impiu. Deinde hoc ipsum, quod tanto sanguine uindicatum est, rursum aut reuadunt, aut donant. Dixit

ADAGIORVM

aliquis, Non uis igitur principes suum ius persequi? Scio non esse mei similium, de principum negotiis audacius disputare, quod ut tutum sit, prolixius tamen est, quam ut huic loco conueniat. Tantum illud dicam, si titulus qualiscumque, uidebitur idonea suscipiendi belli causa, in tantis rebus humanarum uicibus, tantis commutationibus, nulli posse titulum deesse. Quae gens non aliquando suis sedibus & pulsa fuit & populata? Quoties aliunde demigratum est alio? Quoties huc & illuc, uel casu, uel ex foedere translata imperia? Repetant scilicet hodie Patauini Troianum solum, quod Antenor olim fuerit Troianus, Repetant Africam & Hispaniam Romani, quod haec prouinciae quodam fuerint Romanorum. Dominiuum uocamus, quod est administratio. Non est idem ius in homines natura liberos & in pecudes. Hoc ipsum ius quod habes, populi consensus dedit. Eiusdem autem, nisi fallor, est tollere quod contulit. Vide quod non magna res agit. Non illud decernat, ut haec, aut illa ciuitas bono principi pareat, non tyranno seruiat, sed utrum Ferdinandi censeatur titulo, an Sigismundi, Philippo censum pendat, an Ludouico. Hoc est illud egregium ius, ob quod uniuersus orbis bellis, caedibusque miscetur. Sed esto, ualeat quantumlibet hoc ius, nihil interfit inter priuatum agrum, & ciuitatem, nihil inter pecudes tuo aere emptas, & homines non solum ingenuos uerumetiam Christianos, attamen prudentis est expendere, num tanti sit, ut tanta immensis tuorum malis persequare. Si principis animum praestare non potes, at saltem negociatoris adhibe. Contemnit ille dispendium, si prospexerit uitari non posse, nisi grauiore iactura, & lucri loco ducit, quod paululo dano cum fortuna deciderit. Saltem illum imiteris, de quo uulgo non infestiuu fabula celebratur. Pax conueniebat inter duos quosdam cognatos, de re diuidenda. Cumque neuter alteri uellet concedere, res eo spectabat, ut iretur in ius, & iudicium sententiis controuersia finiret. Adibant aduocati, Parabantur dicere. Res erat cum iureconsultis. Aditi iudices, contestata lis, coepit agi causa, hoc est, bellum susceptum. Ibi alter mature respiscens, aduersarium priuatum accersitum his uerbis alloquitur. Principio pax decore est, ut quos natura copulauit, pecunia dislociet. Deinde incertus est litis euentus, haud minus quam belli. Suscipere nobis in manu est, finire non est. De centum aureis tota lis est. Eius summam duplicem in notarios, in promotores, in aduocatos, in iureconsultos, in iudices, in iudicum amicos expedit, si legibus experiamur. His erit inseruiendum, adulandum, dandum, ut ne dicam interim curas, ambiendi, cursitandique labores, ut maxime uincam, plus tamen est incommodi quam commodi. Quin potius ipsi nobis sapimus quam istis prodones, & in hos male collocandam pecuniam, inter nos partimur, Concede dimidium de tuo, ego tantundem de meo concedam. Ita & amicitiam nostram, alioqui perituram lucrificiemus, & tantam molestiam effugiemus. Quod si recusas quicquam concedere, ego uel uniuersum negocium, tuo permitto arbitratui. Malo penes amicum sit haec pecunia, quam penes infatigabiles illos prodones. Abunde magnum fecero lucrum, si & famam pepercero, & amicum seruauero, & tantum effugerem molestiarum. Mouit aduersarium tuum reueritas, tuum cognati festiuitas. Res inter se transegerunt iratis aduocatis, & iudicibus, quos coruos deluserant hiantes. Vel horum igitur prudentiam, in re tanto periculosiore studeas imitari. Neque solum spectes quod uelis assequi, sed quanta bonarum rerum iactura, quantis periculis, quantis calamitatibus sis assecuturus, ut assequaris. Quod si ceu lancibus hinc atque hinc expensis commodis & incommodis, commiseris, multo potiore esse pacem iniquam, quam bellum aequum, cur maus Martis aleam experiri? Quis enim nisi demens aureo piscetur hamo? Si uides multo plus impendii, quam lucri, etiam si feliciter cadant omnia, non ne praestat aliquid de tuo iure concedere, quam paululum commodi, tam innumeris mercari malis? Malo penes quemcumque sit titulus, si mihi tanta Christiani sanguinis iactura uindicandus est. Ille quisquis est, multis iam annis possedit. Assuevit habere, agnoscit a suis, fungitur munere principis, & exorietur aliquis, quod ueteri quopiam titulo ex annalibus, aut oblitteratis monumentis reperto, bene compositum rerum statum, sursum ac deorsum, misceat. Praesertim cum uideamus in rebus mortalium nihil suo loco consistere, sed ludibrio fortunae, uelut aestu quodam affluere ac defluere. Quorsum attinet tanto tumultu uindicare, quod mox quolibet casu sit alio demigraturum? Postremo si ista tanta leuicula non possunt contemnere Christiani, quorsum opus est, protinus ad arma rapi? Totus habet mundus episcopos graues & eruditos, totus habet uenerabiles abbates, totus optimates grandaeuos, & longo rerum usu sapientes. Cur non potius horum arbitrio, pueriles istiusmodi principum quaerimoniarum componuntur? Sed honestior est illorum oratio, qui praetextunt ecclesiae defensionem, quasi uero populus non sit ecclesia, aut quasi tota ecclesiae dignitas in sacerdotum opibus sita sit. Aut quasi bellis ac stragibus orta, prouecta, constabilita sit ecclesia, ac non potius sanguine, tolerantia, uitaque contemptu. Mihi sane ne hoc quidem adeo probandum uidetur, quod subinde bellum molimur in Turcas. Male profecto agitur cum religione Christiana, si illius incolumitas a talibus pendet praesidiis. Neque consentaneum est, his iniuriis bonos gigni Christianos. Quod ferro paratum est, ferro uicissim amittitur, uis Turcas ad Christum adducere? Ne ostentemus opes, ne militum manum, ne uires? Videant in nobis non titulum

tantum, sed certas illas hominis Christiani notas, uitam innoxiam, studiū benemerendi etiam de hostibus, inuictam omnium iniuriarum tolerantiam, pecuniæ contemptum, gloriæ neglectum, uitam uilem, audiant coelestem illam doctrinam, cum huiusmodi uita congruentem. His armis optime subiguntur Turcæ. Nunc sæpenuero mali pugnamus cū malis. Dicam aliud & utinam audacius, quæ uerius, si titulum crucisquæ tollas insigne, Turcæ cum turcis digladiamur. Si militū manu constituta est religio, si ferro confirmata, si bellis aucta tueamur eam iisdem præsiidiis. Quod si diuersis rationibus peracta sunt omnia, cur ueluti Christi præsidio diffisi, ad ethnicas confugimus suppetias? At cur non iugulē, inquit, eos, qui nos iugulant? Ita ne putas indignū, si quis sit te scelerator. Cur non spoliās spoliāntem? Cur nō conuiciaris conuicianti? Cur non odisti, odio habentem? An Christianū facinus esse putas, si trucidatis impiis quidē, sed tamen hominibus, pro quibus seruandis mortuus est Christus, gratissimam diabolo uictimā maectes, bisquæ delectes hostem, & quod occiditur homo, & quod occidit Christianus? Pleriquæ dum uolunt uideri ualde Christiani, student Turcis quæ plurimū facere mali, & quod facere non possunt, execrantes, imprecantur. Cum hoc ipso argumento, parū Christianū liceat deprehendere. Succurre Turcis, ex impiis si potes reddito pios, si non potes, opta, & agnosca mentem Christianam. Verū hisce de rebus omnibus aliquanto copiosius audietur, cum ædemus librum, cui titulum fecimus Antipolemo, quem olim Romæ uitam agentes, ad IVLIVM Secundum Romanū Pontificem conscripsimus, eo tempore, quo de bello in Venetos suscipiendo consultabatur. Illud deplorandū potius quæ refellendū. Siquis exactius rē excutiat, reperiet omnia ferè Christianorū bella, uel è stultitia, uel è malitia nasci. Nonnulli iuuenes & regū imperiti, maiorum malis exemplis, historiarū, quas de stultis prodidere stulti monumentis, ad hoc inflammati, dehinc instigatibus adulatorū hortatibus, extimulantibus iureconsultis, ac Theologis, assentantibus, aut conuientibus episcopis, fortassis & exigentibus, temere magis, quæ malitiose bellū suscipiunt, & tanto totius orbis malo discunt, bellum rem esse modis omnibus fugiendam. Alios occultum odium, alios ambitio, alios animi feritas, in bellū impellit. Quandoquidem ne nostra quidem Ilias quicquæ præterquæ stultorū regum & populorū continet iras, Sunt qui non aliam ob causam bellū mouent, nisi ut hac uia facilius in suos tyrannidem exercent. Nam pacis temporibus, senatus authoritas, magistratū dignitas, legum uigor, nonnihil obstant, quo minus liceat principi, quicquid liber. At bello suscepto, iam omnis regū summa, ad paucorū libidinem deuoluta est. Euehantur, quibus bene uult princeps, deiciuntur quibus infensus est. Exigitur pecuniæ quantū libet. Quid multis? Tum demū sentiunt se uere monarchas esse. Colludunt interim duces, donec infelicem populū usquæ ad radicem arrosierint. Hoc animo qui sint, an eos putas grauatim arrepturos, oblatam quancunquæ belli occasionem? Deinde morbū nostrum honestis titulis præteximus. In his Turcæ opibus, & obtendo religionis defensionem, obsequor odio meo, & prætexo ius ecclesiæ. Seruio ambitioni, sequor iram, rapit animus ferox & impotens, & ruptū foedus, uiolatam amicitiam, omissum nescio quid de sponsaliū legibus, aut simile quippiam causor. Jam dictū mirū est, quæ non assequantur hoc ipsum, quod affectant, & dū stulte uitant hoc aut illud malū, in aliud aut etiam in idem multo grauius incidunt. Etenim si gloria ducuntur, non paulo magnificentius est seruare, quæ perdere, multo pulchrius extruere ciuitatem, quæ demoliri. Deinde ut prosperrimo Marte res geratur, quantula gloriæ portio redibit ad principem, unde magnam partem sibi uindicat populus, cuius pecunia res confecta est, maiorem miles exterus, ut plerunquæ fit, & conductitius, nonnullā duces, maximā Fortuna, quæ cū in omni negotio, tū in bello ualet plurimū. Si sublimitas animi stimulat in bellū, uide quæso quæ non recte tibi consulis ista ratione. Dum uni non uis cedere, puta uicino principi, fortassis affini, forsitan olim bene merito, quanto abiectius te supplicem facis, dum suppetias imploras barbarorū, & quod est indignius omni facinorum genere contaminatorū hominum, si modo homines oportet uocare huiusmodi beluas? Dum incestis, homicidis, prædonibus (per hos enim potissimū bellum geritur) polliceris, adularis, palparis. Et dum in æqualē feroculus esse studeas, infimæ mortaliū feci te ipsum cogaris submittere. Dumquæ paras qualemcunquæ finitimū suis sedibus deicere, pestilentissimam nebulonū colluuiem, in tuas sedes admittas oportet. Non fidis affini, & armatæ multitudini credis te ipsum? Quanto tutiorē poterat reddere concordia? Si lucro traheris, calculos adhibe. Placeat bellū, nisi uideris non æstimandis dispendiis, compendii peti, non solū longe minus, sed etiam incertum. Sed consulis reipublicæ, imo non alia uia citius, ac perditius pereunt reipublicæ, quæ bello. Priusquæ incipias, iam plus nocuisti patriæ, quæ sis profuturus uictor. Exhauris ciuiū opes, luctu funestas domos, omnia latronibus, furibus, stupratoribus implet. Has enim reliquias parit bellū. Et cū ante licuisset uniuersa frui Gallia, à multis regionibus te ipsum excludis. Si uere tuos amas, quin tibi illa ueniunt in mentem. Cur ego hanc tam floridam iuuentū

tem omnibus malis obiiam? Cur tot matronas suis maritis, tot liberos suis orbabo parētibus? Cur titulum, nescio quem, & anceps ius meorū asseram sanguine? Vidimus cū prætectu defendēde ecclesie, bellum esset susceptum, crebris decimationibus sic expilari sacerdotes, ut nullus hostis potuerit hostilius. Itaq; dum stulte uitamus foueam, ultro nos ipsos in foueam præcipitamus. Dum leuem iniuriam pati non possumus, ipsi nos summis afficimus contumeliis. Dum pudet morigē uideri principi, supplices reddimur infimis. Dum libertatem imprudenter affectamus, grauissimæ seruituti nos met irretimus. Dum paululū uenamur lucri, dānis immensis nos ac nostros afficimus. Prudentis erat hæc secum expendere, Christiani, si modo uere Christianus sit, rem tam tartaream, tam alienā à uita simul & doctrina Christi, modis omnibus fugere, deprecari, propellere. Quod si uitari nullo pacto potest ob multorum improbitatem, ubi nihil intentatū reliqueris, posteaq; pacis studio omnem moueris lapidem, tum proximū erit dare operam, ut mala res per malos geratur, & q̄ minimo dispendio humani sanguinis conficiatur. Si demus operam, ut re sumus id, quod audimus, hoc est, nihil admiremur, nihil ambiamus, quod est huius mundi. Nam si tantum hoc agimus, ut hinc q̄ maxime expediti euolemus, si toto nisu rapimur ad cælestia, si felicitatis nostræ summā in uno Christo collocamus, Si quicquid est uere bonū, uere splendidum, uere iucundum in hoc uno situm esse credimus, si persuasum habemus hominem pium à nemine lædi posse, si perpendimus q̄ inania sint, q̄ fugacia, rerum humanarū ludibria. Si penitus intuemur, q̄ ardua res sit, hominem quodammodo transformari in Deum, & hic ita meditatione quadam indefatigabili repurgari ab huius mundi contagiis, ut mox abiecto corporis exuuiō, in Angelorū demigret consortium. In summa si præstamus hæc tria, sine quibus nemo Christiani cognomen promeretur, Innocentiam, ut puri simus à uitiiis, Charitatem, ut bene mereamur quoad fieri potest de omnibus, Patientiam, ut malefacientes toleremus, & si liceat, iniuriam beneficiis obruamus, quæso quod bellū possit inter nos de nugis existere? Si fabula est Christus, cur non explodimus ingenue? Cur illius titulo gloriamur? Sin is uere est, & uia, & ueritas, & uita, Cur omnes nostræ rationes ab hoc exemplari tantopere dissident? Si Christum authorem agnoscimus, qui charitas est, & nihil docuit, nihil tradidit, nisi charitatem & pacem, agite non titulis & insignibus, sed factis hunc exprimamus & uita. Amplectamur pacis studium, ut Christus uicissim agnoscat suos. In hoc pontifices, in hoc principes, in hoc ciuitates, consilia sua cōferant. Satis hæcenus sum Christiani sanguinis. Satis uoluptatum exhibuimus Christiani nominis hostibus. Quod si quid suo more tumultuatur populus, à principibus cohibeatur, quos hoc oportet esse in republica, quod oculus est in corpore, quod in anima ratio. Rursum si quid turbant principes, certe pōtificum est, sua prudentia, suaq; authoritate, rerū motus componere. Vel tandē satiati bellis tam diutinis, pacis tangamur desiderio. Trahit huc ipsa calamitas, inuitat Christus, adhortatur Pōtifex, si quisquam alius uere Maximus LEO Decimus, ac uere pacifici Salomonis nostri uices gerens, Cuius omnia uota, omnia consilia, omnes conatus huc tendunt, ut quos communis copulat fides, eos & communis iungat concordia. Hoc molitur ut ecclesia, non opibus, aut imperio, sed suis ac propriis dotibus efflorescat. Pulcherrimū profecto munus, ac prorsum tali dignū heroe, clarissimis illis Medicibus prognato, quoq; ciuili prudentia factum, ut in clyta Florentinorū ciuitas, diutina pace fuerit florentissima, quorū domus omnium bonarum disciplinarū fuit præsidium. Ipse placidum ac mite sortitus ingenium, à teneris, ut aiunt, unguiculis, humanis literis, ac mansuetioribus nuius est initiatus, inter eruditissimos uiros, ac uelut in musæ gremio educatus, uitam ac famam inculpatam, & ne in liberrima quidem ciuitate Roma, ulla unquā sinistra rumoris aspersam macula, ad summū pontificiū attulit. Ad quod hic non ingessit sese, sed nihil minus q̄ hoc expectans, ueluri diuina uoce nominatim ascitus est, quo rebus humanis longa belloq; tempestate fessis, succurreret. Sit penes Iuliū belli gloria, habeat ille sibi suas uictorias, habeat sibi magnificos triumphos. Quæ q̄ deceant Christianū pontificem, haud est mei similia pronunciare. Dicam hoc modo, Gloriam illius, qualiscunq; fuit, cū plurimorū exitio doloreq; coniunctam fuisse. Longe plus ueræ gloriæ pariet Leoni nostro pax orbireddita, q̄ Iulio pepererunt, tot bella per uniuersum orbem, uel excitata fortiter uel gesta feliciter. Sed longius q̄ par est huic digressioni, uidebimur immorari, iis qui de prouerbis, q̄ de pace, belloq; malunt audire.

Argiuos uides.

II.

Ἀργίους ὄρας, id est, Argiuos uides, id est, stupidis & attonitis oculis, sumptū opinor ab Oreste, furis agitato. Aristophanes in Pluto *μακρὸν βλέπειν* dixit eodem sensu. Refertur à Suida prouerbii nomine.

Argiui fures.

III.

Ἀργίῳ φῶρας, id est, Argiui fures. De palā improbis. Nā Argiui furacitatis infamia laborabant antiquitus. Extat & hoc apud Suidā. Latini uulgo, ficto sicuti uidetur, per iocum uocabulo Lauet-

quod non solum occupat duo nobilissimorum fluminum ostia, Mosæ, Rheniq; uerumetiam quod aliquanta sui parte Oceano alluitur, partim ob natiuam regionis ubertatem, ut quæ passim nauigabilibus, ac piscosis interluatur fluuiis, pascuis uberrimis abundet. Ad hæc auium infinitam copiam, paludes, saltusq; suppeditant. Proinde negant aliam inueniri regionem, quæ simili spatio, tantum oppidorum contineat, mediocri quidem magnitudine, sed incredibili politie. In domesticæ suppellectilis nitore, palmam uni concedunt HOLLANDIAE negotiatores, quibus pleraq; pars orbis est peragrata, Mediocriter eruditorum, nusquam gentium frequentior numerus. Ad exquisitam eruditionem, præsertim antiquam, quo non perinde multi perueniant, aut uitæ luxus in causa est, aut quod apud illos plus honoris habetur egregiæ morum integritati, q̄ egregiæ doctrinæ. Nam ingenium non esse negatum illis plurimis constat argumentis, quanquam mihi sanè, q̄ mediocre contigit, ne dicam exiguum, ut & cætera pleraq;.

F I N I S.

A B C a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z

aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm nn oo pp.

Omnes Quaterniones præter C. Quinternionem.

V E N E T I I S I N A E D I B V S A L
D I, E T A N D R E A E S O C E -
R I, M E N S E S E P T E M B R I.

M. D. XX.

ταῖς ἀκούσας σφαλῶν ὡσανεὶ ἀχίνο ποταμοῦ. ἐστὶ παρ' ἑσταδίῳ προσημία ἢ δακτύλιον
διηλεῖν τὸν φανλοτέρα σὺλλεγμένα, κὴ αἰρούμεν ἀντὶ κροειτρίων.
πῶ μαρτάρ' ἐν αἰτολοῖς, ὃ εἰ κενὸς ἐν κλωπιδῶν. ἡρῶν ὀδύνα κὴ ἑρωδοκίτη
κὴ ἑαδίουρτῆ, τῶν χαρῶν μαρτάρων, τὰ δὲ καὶ κλέπων. εἰς α: εἰς βιοιωτ:
θεσσαλικὴ ἴστος ἢ ἔξοχος: διὰ σὺν πᾶν τοῦτοπον ὑπερλίτῳ. ἄλλῃ κὴ παρα-
μία ἐπὶ τῇ ὑπερβῶν.
ὄφθῳ κατασῶν ὡσανεὶ ὄφθῳ. οὕτω ῥῖδῳ ὅτι ἐν μουσῆα φασιν σσανιδαντον ἐστὶν ἐν-
δῆν ὄφθῳ ἔχοντα σὺν ὄφθῳ.
καὶ δὲ λέγω ἐν αἰσθῆ λῆρῳτ ὁ ποικίλος τῶν τροπῶν, κὴ ὄφθῳ πολύσικλος, τὸ ἦθος κατὰ
τῆν σαρδανῶν: ὡσανεὶ κὴ ἀλωπακίην ὀκροδατάσῳ κὴ δόλιος κατὰ τῆν κροδῶ, κὴ λυ-
κῆν ὁ ὑπόουλος ἀρταξ. φασιν κὴ νεφρίδα ῥῖδῳ κὴν διονυσιακῶς ὁ δακτύλιος, κὴ με-
δσοος: ἢ δὲ κὴ ποικίλος κὴ παλιμῶνλος, ὅτι σικλότι κὴ ἡ νεφρί. οὐ μὲν κὴ λῆρῳ-
τῆν προσφῶς πᾶν λῆρῳτ ἀναπῆσθ, ὁ ἀνδρῶος κατὰ τὸν σῶναι ἡρακλῆν,
ἢ κατὰ τὸν ὑπερβῶν.
ἀπῆτα ἀγαθῶ οὐκ ὑποσῶντῳ θεῶς. ἡλῆν ἀρ' ἑαυτοῦ ἐπὶ σσημανόμεσθ. ἐσοδ:
πᾶσα κὴ ἐνοκρεκῆσθ, ὁ ἀκροφῶν. ἐπὶ πᾶσα κὴ λαβῆν, τὸ ἐπιπῆρῳτῳ.